

Gülçin Tuğba Nurdan

Öğretim Görevlisi Dr., Ankara Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitesi/Rektörlük, Ankara/Türkiye
Lecturer Doctor, Ankara University of Music and Fine Arts, Rectorate, Ankara/Turkiye

eposta: gulcintugbanurdan@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-3440-3089>

<https://ror.org/03470g923>

Atıf/Citation: Nurdan, G. T. 2024. "Yalnızlar İçin Çok Özel Bir Hizmet" Romanında Bilincin Üç Katmanı: İd- Ego-Süperego. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 12/38, 80-90.

<https://doi.org/10.33692/avrasyad.1361121>

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü /Article Types:	Araştırma Makalesi / Research Article
Geliş Tarihi /Received:	15.09.2023
Kabul Tarihi/Accepted:	26.10.2023
Yayın Tarihi/Published:	15.03.2024

"YALNIZLAR İÇİN ÇOK ÖZEL BİR HİZMET" ROMANINDA BİLİNCİN ÜÇ KATMANI: İD- EGO-SÜPEREGO

Öz

Bu çalışmada Murat Gülsoy'un 2016 yılında çıkardığı *Yalnızlar İçin Çok Özel Bir Hizmet* romanı incelenmiştir. Romanda yalnızlığından sıkılan bir kişinin zihnine iki kişiyi misafir etmesiyle birlikte artık bir zihinde üç kişinin yer alması distopik bir gerçeklikle konu edilmiştir. *Yalnızlar İçin Çok Özel Bir Hizmet* romanı postmodern unsurların hâkim olduğu bir romandır. Bu bakımdan da sadece roman gerçekliği esas alınarak incelenmesi mümkün olmuştur. Roman Mirat, Esra ve Tuncay karakterleri üzerinden inşa edilmiştir. *Yalnızlar İçin Çok Özel Bir Hizmet* romanı Mirat karakterinin yaşadığı yalnızlık sonrasında Esra ve Tuncay'ı zihnine davet etmesini konu alır. Romanda Mirat normal karakterle, Tuncay koyu ve Esra ise İtalik karakterle yazılarak ifade edilmiştir. Bu çalışmada da üç karakterin bir bedendeki zihnin üç yansıması olarak değerlendirilmesi yapılmıştır. Romanda Mirat egoyu, Esra süperegoyu Tuncay ise idi temsil etmektedir. Mirat mantık noktasında yer almaktadır. Tuncay sadece dürtüleriyle hareket eder Esra karakteri ise düşüncelerinde daimî olarak toplumun ona bakışını ön plana alır. Romanda karakterler sürekli bir çatışma halindedir. Zaten bu durum da zihnin yansımasının da güzel bir örneğidir. Roman boyunca id, ego ve süperegonun çatışmaları, baskın gelme çabaları gözler önüne serilmektedir. Bu ortamda ise egoyu bir denge unsuru olarak değerlendirmek mümkündür. İd ile süperegonun isteklerinin ve arzularının arasında kalır. Neticede ego yani ana karakter olan Mirat roman sonunda kendine yabancılaşır. Araştırmanın amacı gerçekliği farklı boyutlarda yıkan Murat Gülsoy'un eserini psikanalitik kavramlar ışığında incelemektir.

Anahtar Kelimeler: İd-ego-süperego, Postmodern, Roman, *Yalnızlar İçin Çok Özel Bir Hizmet*, Murat Gülsoy

THREE LAYERS OF CONSCIOUSNESS IN NOVEL “YALNIZLAR İÇİN ÇOK ÖZEL BİR HİZMET”: ID-EGO-SUPEREGO

Abstract

In this study, Murat Gülsoy’s novel *Yalnızlar İçin Çok Özel Bir Hizmet*, published in 2016, was examined. In the novel, when a person who is bored with his loneliness invites two people into his mind, the fact that three people take place in one mind is now the subject of a dystopian reality. *Yalnızlar İçin Çok Özel Bir Hizmet* is a novel dominated by postmodern elements. In this respect, it has been possible to examine only the reality of the novel. The novel is built on the characters of Mirat, Esra and Tuncay. The novel *Yalnızlar İçin Çok Özel Bir Hizmet* is about the character of Mirat, who invites Esra and Tuncay to his mind after his loneliness. In the novel, Mirat is written in normal characters, Tuncay dark and Esra are expressed in Italic characters. In this study, three characters were evaluated as three reflections of the mind in one body. In the novel, Mirat represents the ego, Esra represents the superego and Tuncay represents the id. Mirat is located at the point of logic. Tuncay only acts with his impulses, and the character of Esra always puts the society’s view of him in the foreground in his thoughts. In the novel, the characters are in constant conflict. And this is a good example of the reflection of the mind. Throughout the novel, the conflicts of the id, ego and superego and their efforts to dominate are revealed. In this environment, it is possible to evaluate the ego as an element of balance. It is torn between the wants and desires of the id and the superego. As a result, the ego, the main character, Mirat, becomes alienated at the end of the novel. The aim of the research is to better understand the work of Murat Gülsoy, who destroys reality in different dimensions, in the light of psychoanalytic concepts.

Keywords: Id-ego-superego, Postmodernism, Novel, *Yalnızlar İçin Çok Özel Bir Hizmet*, Murat Gülsoy

Giriş

Bu çalışmada Murat Gülsoy’un *Yalnızlar İçin Çok Özel Bir Hizmet* romanı ele alınacaktır. *Yalnızlar İçin Çok Özel Bir Hizmet* romanı 2016 yılında çıkmıştır. Roman postmodernist bakış açısıyla yazılmıştır. Yazar romanda bilincin üç katmanını ve bu üç katmanın da bir bilinç içerisinde yaşamasını örneklendirmiştir.

Romana bakıldığında ilk olarak bireyin içerisinde bulunduğu yalnızlık ve bu yalnızlığın meydana getirdiği çaresizlik duygusu çekmektedir. Mirat isimli karakter bir gün yolda yürürken JANSU isimli bir şirket tarafından dağıtılan *Yalnızlar İçin Çok Özel Bir Hizmet* başlıklı bir broşürü görür ve bu merkeze gitmeye karar verir. Buraya gittiğinde bedenen ölmüş bireylerin yalnızlık hisseden bireylerin zihinlerine misafir edildiğini öğrenir. Mirat da trafik kazasında ölmüş Esra isimli birini zihnine alır. Günler geçtikten sonra zihnine Esra’nın kazada birlikte öldüğü Tuncay’ı da almaya karar verir. Böylelikle bir bedende üç

farklı zihin birlikte yaşamaya başlar. Fakat bu durum bir süre sonra Mirat'ı epeyce bunaltır ve kendi bedeninde kendi zihnine yabancı hale gelir.

Roman bireyin yalnızlığına odaklansa da yazar bunu postmodernist bakış açısıyla zihni parçalayarak vermektedir. Romanda bariz bir bilinçaltı, bilinç seviyesi ve bilinç üstü algısı (*id-ego-süperego*) mevcuttur. Bilinçaltı Tuncay karakteriyle, bilinç seviyesi Mirat karakteriyle ve bilinç üstü de Esra karakteriyle örneklendirilmiştir. Romanda bilinçaltı ve bilinç üstü (*id ve süperego*) her zaman bir çatışma içerisinde.

Sigmund Freud, bilinç kavramını üç ayrı kısımda ele alır: bilinç öncesi akıl, bilinçli akıl ve bilinçdışı. Bu üç kavramın bir arada varlığı insanı oluşturmaktadır (Freud, 1999: 44). Dolayısıyla bu kavramların birbiriyle etkileşimi insanı ve davranışlarını anlamada temel rol oynamaktadır.

Bilinç öncesi akılda bireyin ve dürtülerin merkezde olduğu görülmektedir. Bu kısımda bulunan duygular, düşünceler ve dürtüler gibi zihinsel süreçlerin bilinçli hale gelebilmesi için özel durumlara ihtiyaç yoktur (Freud, 1999: 46).

Bilinçli akıl, her an bilincinde olduğumuz tüm duygu, düşünce, hatıra ve hislerden oluşur. Zihnimizin, üzerinde mantıklı bir şekilde düşünebileceğimiz ve konuşabileceğimiz kısımdır. Bilincin bu hâli su seviyesidir.

Bilinçdışı, insan bilincinin dışında kalan her şeyi kapsamaz. Daha ziyade, rahatsızlık verici duygu ve düşünceler, travmalar ve acılardan oluşur. Bilinçlilik dışındaki fikir, duygu, dürtü, hatıra vs. gibi zihinsel süreçleri içeren akıl kısımdır. Elbette burada kısım denilerek kast edilen şey beyinde bulunan bir bölge değildir. Fiziksel bir varlık kastedilmemektedir. Bu kısımdaki zihinsel süreçler bilinçli akla kolayca geçemezler (Freud, 1999: 45-47).

Freud'un Yapısal Kişilik Kuramına göre, insan kişiliği karmaşıktır ve birden fazla bileşene sahiptir. Kuram, kişiliğin *id*, *ego* ve *süperego* olarak bilinen üç unsurdan oluştuğunu belirtir. Bu unsurlar, karmaşık insan davranışları oluşturmak için birlikte çalışır. Her ne kadar karmaşık denilse de bireyin sağlıklı bir şekilde varlığını sürdürebilmesi için bu üç kavramın kendi aralarındaki dengesi son derece önemlidir (Cüceloğlu, 1996: 408).

Bilindiği üzere Freud, bilincin bu üç katmanını bir buzdağına benzetir. Freud, bu benzetimi *id*, *ego* ve *süperego* üçlemesi için kullanmıştır. Buzdağının suyun üstünde kalan kısmını bilinçli, suyun altında kalan ancak hala görülebilen kısmı bilinç öncesi ve suyun altındaki görülemeyen kısmı ise bilinçdışı olarak tanımlamıştır. Bilinçdışı ise bu buzdağının çoğunluğunu oluşturmaktadır (Freud, 2019).

Romanı incelemeye başlamadan önce bu kavramların tanımlamalarına bakılacak olursa ilk olarak bilinç kavramını açıklamak gerekmektedir. Zira Psikoloji biliminin en önemli ve kilit kavramlarından biri olan bilinç kelimesi ilk kez 1620 yılında kullanılmıştır (Sevinç, 2019: 128). Ahmet Ceviz bu kavramı şu şekilde tanımlamaktadır:

“Yalnızlar İçin Çok Özel Bir Hizmet” Romanında Bilincin Üç Katmanı: İD-EGO-SÜPEREGO

Genel olarak, insanda farkındalığın, duygunun, algının ve bilginin merkezi olarak kabul edilen yeti. Zihnin kendi içeriklerinin farkında olduğu, içebakış yoluyla bilinen, duyumları, algıları ve anıları ihtiva eden bölümü. Öznenin kendi üzerine dönüp, kendisini kendi düşüncesiyle kavraması, kendine bir nesne olarak dışarıdan bakması durumu. Kendi içimizde ya da kendi dışımızda geçen bir şeye ilişkin sezgi. Bilime faaliyeti, bilinen içerik ve her ikisinin de ayırında olma hâli arasında varolan ilişki. İnsanın kavram, imge, acı ve kıskançlık türünden aktüel zihin hâlleri. İnsanın kendi beyniyle ilgili tüm yaşantılar. (Ceviz, 2005: 280).

Yukarıdaki alıntıda dikkat çeken “Öznenin kendi üzerine dönüp, kendisini kendi düşüncesiyle kavraması, kendine bir nesne olarak dışarıdan bakması durumu.” tanımlaması bu çalışmada da sıklıkla üzerinde durulacak bir tanımdır. Bu tanımlamadan yola çıkarak *benlik* kavramının tanımlanması yapılmalıdır. *Benlik* kavramı en temel anlamda “Akıl sahibi öznenin, bilinçli kişinin, kendisini başkalarından ayırmasına ve kendisini öne sürmesine yarayan güç.” (Ceviz, 2005: 225) şeklinde ifade edilmektedir. Tanımlamadan yola çıkarak *benlik* kavramı için kişinin bilinçli yahut bilinçsiz tüm kararlarının sorumlusu olarak ifade edilebilir.

Benlik kavramı hayatı anlamlandırmada ve devam ettirmede karar mekanizması durumundadır. Burada bireyin hangi *benlik* seviyesiyle hareket edeceği asıl önemli meseledir. Ki bu *benlik* seviyeleri de *id-ego-süperego* kavramlarını ortaya çıkarmaktadır. İnsan zihninin katmanları ve bireyin tüm davranışlarından sorumlu olan bu *benlik* seviyeleri arasında en ilkeli olan ve tamamen dürtüsel hareket eden *id*'dir. Bu sebeple bilincin karanlık yeri olarak adlandırılabilen *id* kavramı son derece önemlidir.

Freud'a göre *id*, tüm *psişenin* kaynağıdır. Bu durum *id*'i, kişiliğin en temel, en birincil bileşeni yapar. *İd*, kişiliğin doğuştan var olan tek bileşenidir. Kişiliğin bu yönü tamamen bilinçdışıdır ve içgüdüsel ve ilkel davranışları içerir. *İd*, tüm arzuların, isteklerin ve ihtiyaçların anında tatmin edilmesi için çabalayan **haz ilkesi** tarafından yönlendirilir (Budak, 2000: 564). *İd*, anında tatmin olmayı gerektirir ancak bu ihtiyaçların hemen karşılanması her zaman gerçekçi ve hatta mümkün değildir. Bu davranış, hem yıkıcı hem de sosyal olarak kabul edilemez olacaktır (Freud, 2013). Freud'a göre *id*, *haz ilkesinin* yarattığı gerilimi, ihtiyacı karşılamamanın bir yolu olarak arzu edilen nesnenin zihinsel bir görüntüsünü oluşturmayı içeren birincil süreç düşüncesinin kullanımı yoluyla çözmeye çalışır. İnsanlar sonunda kontrol etmeyi öğrenseler de kişiliğin bu kısmı yaşam boyunca aynı çocuksu, ilkel güç olarak kalır. İnsanların kimliğin temel içgüdülerini kontrol etmesine ve hem gerçekçi hem de sosyal olarak kabul edilebilir şekillerde hareket etmesine izin veren, *ego* ve *süperego*nun gelişimidir. Engin Geçtan ise bir tür enerji deposu olarak *id* tanımlamaktadır (Geçtan, 2019). Haliyle *id* kavramında *dimi* olarak *haz ilkesi* akla gelmektedir.

İd'in gelişiminden sonra *ego* kavramı yer almaktadır. *Ego* bireyin topluma sağlıklı bir şekilde ayak uydurabilmesinde önemli rol oynar:

Psikanaliz literatüründe benlik kavramının eş anlamlısı olarak "ego"nun kullanıldığı görülmektedir. Freud'un yapısal sınıflamasında *ego*, *id*'in istek ve arzularını, dışsal gerçeklikle bağdaştırmaya çalışır. Daha geniş anlamda *ego*, *id* ve *süperego* arasında uygunluk sağlayıcı bir fonksiyon üstlenmiştir. (Soylu, 2019: 5).

Bu tanımlamadan hareketle bireyin hayatını sağlıklı bir şekilde devam ettirmesinde *egonun* denge rolünü üstlendiğini söylemek mümkündür.

Ego; bireyin varlığını inşa etmede temel rol oynayan faktördür. Bireyin kişiliğini oluşturur. Dolayısıyla önbilinç, bilinç ve bilinçsiz işlevde karşımıza çıkar. *Egoda* birey daimî olarak gerçekliği göz önünde bulundurur. Bu durumda da *id*'in kontrol edilmesini sağlar.

Süperego ise bilinçte *egoda* sonra gelen bir kavramdır. Artık burada devreye ahlak normları ile toplum gibi kavramlar da girmektedir. Selçuk Budak *süperegoyu* şu cümlelerle tanımlamaktadır:

Freud'un üç parçalı yapısal ruhsal aygıt modelinde kişiliğin, toplumsal değer yargılarını, ahlak normlarını temsil eden ve bireyin kendi doğru-yanlı normları (-> vicdan) ile ideallerinden (-> *ego* ideali) oluşan kısmı. Çocukluk döneminde temelde toplumu temsil eden ebeveynlerle özdeşimle, ayrıca ceza ve ödüller vasıtasıyla toplumsal değer yargılarının ve ahlak kurallarının içselleştirilmesiyle gerçekleşen *süperego* oluşumu büyük ölçüde bilinçsizdir. Bu süre. Süreç yaşamın 4-5 yılında büyük ölçüde tamamlanır, ancak çocukluk hatta erişkinlik dönemi boyunca da devam eder. Toplumun bireyin içindeki gözcüsü, gardiyanı olarak adlandırılacak *süperegonun* işlevi, > *ego* vasıtasıyla -> *idin* dürtülerini, özellikle de toplumca yasaklanan ve o anda dışavurumu birey için tehdit oluşturabilen cinsellik, saldırganlık gibi dürtülerini kontrol etmektir. Ayrıca *egoyu* salt gerçekçi hedeflere değil, ahlaki hedeflere ve kusursuzluğa yönlendirir. *Süperegonun* birey açısından temel yaptırım gücü, cezanın ve ödülün içselleştirilmiş biçimleri olan suçluluk duygusu (yanlış yaptığında) ve gururdur (doğru yaptığında) (Budak, 2000: 709).

Bu tanımlamadan da yola çıkarak *id* ve *egonun* ötesinde toplum içerisindeki tavırların kontrolünde *süperego* çıkmaktadır.

Kişiliğin geliştirilecek son bileşeni *süperegodur*. Freud'a göre *süperego*, beş yaş civarında oluşmaya başlar. *Süperego*'da toplum ve ahlak gibi değerler ön plana çıkmaktadır. *Süperego*, karar vermek için yönergeler sağlar.

Süperegonun iki bölümü vardır:

“Yalnızlar İçin Çok Özel Bir Hizmet” Romanında Bilincin Üç Katmanı: İD-EGO-SÜPEREGO

Vicdan, ebeveynler ve toplum tarafından kötü olarak görülen şeyler hakkında bilgi içerir. Bu davranışlar genellikle yasaktır ve kötü sonuçlara, cezalara veya suçluluk ve pişmanlık duygularına yol açar.

Ego ideali, *egonun* arzu ettiği davranışlar için kuralları ve standartları içerir (Okтуğ, 2007: 16).

1. İd, Ego ve Süperego Birbiriyle Nasıl Etkileşir?

İd, *ego* ve *süperego* kavramları yukarıda da bahsedildiği üzere bireyi ve davranışlarını oluşturan bileşenlerdir. Dolayısıyla bu kavramları birbirinden ayrı düşünmemek gerekir. Bu kavramlar son derece dinamik olup daimî olarak da birbiriyle etkileşim halindedir. Bu etkileşim bazen çatışma olarak varlığını göstermektedir (Akçakaya, 2020).

Freud’a göre sağlıklı bir birey olmanın anahtarı *id*, *ego* ve *süperego* dengesidir. Freud haz, gerçeklik ve toplum dengesini sağlayan bireylerin toplum içerisinde sağlıklı bir şekilde varlığını sürdürebileceğini düşünür (Freud, 2019). Bu kavramlar arasındaki dengesizlik ise çeşitli psikolojik problemlere yol açmakla birlikte bireyin gerçeklik algılarıyla da oynamaktadır. Ümit Akçakaya, “Ruhsal Aygıt Parçaları: İd, Ego, Süperego” başlıklı makalesinde bu kavramların aralarındaki ilişkiyi şöyle örneklendirmiştir:

Konuyu daha da anlaşılır kılmak için ‘id’ ve ‘süperego’ ile şöyle bir diyaloga girdiğini hayal edelim: ‘Ego’, ‘id’e şöyle der: “Haklısın, buna ihtiyacını anlıyorum ama bunun ne yeri ve zamanı ne de doğru kişi ama bir şekilde seni tatmin ettireceğim, merak etme.”

Sonrasında ‘ego’ ‘süperego’ya da döner ve ona şöyle der: “Seni de anlıyorum, ‘id’in bu yapmak istediği çok ayıp, günah ve üstelik ceza gerektiren bir davranış ama onun da bir şekilde tatmine ihtiyacı var, merak etme ben aranızda orta yolu bulacağım. (Akçakaya, 2020)

Yukarıda bahsi geçen “orta yolu bulacağım” ifadesi *egonun* görev tanımı için son derece doğru bir tespittir. Arada denge unsuru oluşturan *ego*, *id* ve *süperegonun* bir arada var olabilmelerini de sağlamaktadır.

Buradan yola çıkarak *Yalnızlar İçin Çok Özel Bir Hizmet* kitabında *id-ego-süperegonun* yansımaları incelenecektir.

2. Romandaki Tuncay Karakteri ve İdin Yansımaları

Yalnızlar İçin Çok Özel Bir Hizmet romanında Mirat’ın zihnine en son dâhil olan ve Esra’nın arkadaşı olması sebebiyle zihne davet edilen Tuncay, romanda bireyin benlik altını yani idini temsil eder. İstek ve arzularıyla son derece içgüdüsel davranan Tuncay romanda Mirat’ı da birçok noktada zor duruma düşürmektedir.

Tuncay’ın ölme sebebi motor kazasıdır. Tuncay’ın sürdüğü ve Esra’nın arkada olduğu motorda hızlı gittikleri için kaza yaparlar. Romanda Esra Mirat’ın zihnine girdikten sonra

onunla birlikte kaza anını tekrar yaşarlar. Burada okur için önemli husus kazanın Tuncay tarafından gerçekleştirilmiş olmasıdır. Onun kontrolden çıkması Tuncay ve Esra'nın ölümüne sebep olmuştur:

Beyaz yol çizgileri altından akıyordu. Hızlıydı. Bir motorun üzerindeydi. Ama kendisi değildi o. Tuncay. Esra, Tuncay'ın arkasına oturmuş, kollarıyla sıkı sıkıya sarılmıştı beline. Hızın tadını çıkarıyordu. Rüzgâr ikisini de yalayıp geçiyordu. Esra'nın içi titriyordu. Âşıktı. Mirat onların çok yakınındaydı. Esra'nın burnunu Tuncay'ın deri ceketine yasladığı yerdeydi. Birden motor kontrolden çıktı. Esra önce büyük bir korkuya kapılmıştı ama hemen ardından müthiş bir rahatlama, bir ferahlık hissi: Evet, bir kazanın içindeyim, kaza yapıyoruz şu anda ama bak bana bir şey olmuyor, olmayacak da, bana bir şey olmaz, çok iyiyim ben... Tok bir çarpma sesi, Esra'nın ellerinin çözülmesi, Tuncay'ın arkasından fırlaması, ne güzel serbestim artık, kazan kur-tu-lu-yo-rum, diye düşünürken taklalar atarak yuvarlanması. Karanlık. (Gülsoy, 2016: 67).

Tuncay'ın kontrolden çıkması Esra'nın da ölümüne sebep olmuştur. Simgelenen *id*'in tutkularıyla hareket edip kendini kontrol edememesi *süperego*'nun da zarar görmesine yol açmıştır. Tuncay daha Mirat'ın zihnine gelmeden önce bile yaşananlarla *id*'in temsilcisi olacağını belli etmiştir.

Mirat, Tuncay'ı zihnine ilk aldığı andan itibaren Esra ile başlayan yabancılaşma daha derinleşmektedir ve yazar bu durumu "Mirat kendini bir filmin içinde gibi izliyordu. Hem kendisiydi hem bir başkası gibiydi. Bu bazen olur. Bazı kâbuslarda örneğin...bu bir kâbus mu? Pek değil..." (Gülsoy, 2016: 93) cümleleriyle ifade etmektedir. Mirat'ın zihninde Tuncay'ın ilk konuştuğu anda yaşadığı şok ise gerçekten grotesk yabancılaşmanın (Nurdan, 2020) önemli örneklerinden biridir:

Mirat gömleğinin üzerine ceketini de geçirdi, yine de üşüyordu. Buzhane gibi burası.

Ya da morg gibi! Hah ha!

Mirat bir anda buz kesti. Bu Esra'nın sesi değildi. (Gülsoy, 2016: 93).

Zihinde yaşadığı ilk andan itibaren diğer iki karaktere göre bireyin iç sesi olarak adlandırılacak bir karakter olan Tuncay romanda gerçek anlamda alt benlik/idin örneğidir:

Ölmenin en kötü tarafı ne biliyor musun?

Cevap beklemeden konuşmaya devam etti.

Her şey yarım kalıyor. İnsana koyan şey, tüm o yarım kalan işlerin yarım kalmasının hiç de öneminin olmadığını anlaması. Yaşarken, günler boyunca yaptıklarının bir anda puf diye uçup gitmesi... (...) (Gülsoy, 2016: 105).

“Yalnızlar İçin Çok Özel Bir Hizmet” Romanında Bilincin Üç Katmanı: İD-EGO-SÜPEREGO

Yukarıdaki satırlar aslında bireyin kendine sorduğu fakat cevabını bulamadığı için yahut da var olan düzene ayak uydurmak için harekete geçemediği sorulardır.

Tuncay’ın *idi* temsil etmesini karşı cinse yaklaşımlarında da görmek mümkündür. Bir kızla görüşmesi sırasında Tuncay’ın Mirat’a verdiği öneriler dikkat çekicidir:

“Merhaba, memnun oldum.”

Kolay lokma olacak Mirat Hocam.

Tuncay! Karışma!

“Ben de... Hoş geldiniz. Bu güzel prenses de...”

(...)

“Biliyorum biz daha önce tanıştık ki.”

Yanlış ki kullanımı.

Sakın düzeltme. (Gülsoy, 2016: 111).

Her ne kadar Tuncay zihinde *idin* temsili olsa da kontrol daima Mirat’ta yani *egodadır*. İsteddiği anda zihnindeki sesleri susturabilmektedir.

Sonuç olarak Tuncay’ın örneklendirilen bu ele avuca sığmaz tavrı onu tipik bir *id* temsilcisi olarak yansıtmaktadır.

3. Romandaki Mirat Karakteri ve Egonun Yansımaları

Romanın ana kahramanı Mirat’tır. Roman bu kahramanın yaşadığı yalnızlıkla başlar ve kendi kendine kalmasıyla da sonlanır.

Romanda özellikle Tuncay’ın isteklerini (*idin* yansımalarını) durdurduğu anlarda Mirat’ın mantıklı bakış açısı dikkat çeker. *Egonun* en temel yansıması olarak romanda mantık ve gerçek dünya karşımıza çıkmaktadır. *İd* ve *süperego* arasında bir denge unsuru oluşturur.

Yalnızlar İçin Çok Özel Bir Hizmet romanındaki en tipik sahnelerden biri sevişme sahnesidir. Çünkü bu sahnede bir zihinde yer alan üç benlik de varlığını göstermektedir. Bu sahne de “asıl kahraman hangisi” sorusunu akıllara getirmektedir:

Bu yaptıklarında ters bir şey vardı. Ama Tuncay’ın coşkusu hepsini bastırıyordu. Cinsel organı belki de ilk kez bu kadar sertleşmişti. Hiçbiri konuşamıyordu. Mirat’ın bedeninin her köşesi hazla diriliyor, üçüne de yaşadıklarını hissettiriyordu. Esra ilk kez bir kadınla öpüşüyordu. Üstelik sevgilisiyle beraber başka bir erkeğin bedenini kullanarak... (Gülsoy, 2016: 1214).

Bu alıntıda *id-ego-süperego* cinsel birleşme sırasında birlikte hareket ediyor. Roman boyunca konulara farklı bakış açıları getiren karakterlerin cinsel bir birleşmede sadece aldıkları zevke odaklanmaları ise oldukça dikkat çekicidir. Tabi burada üç karakter zevke

odaklansa da bu aslında kime aittir gibi problemler de doğurmaktadır. Ki yazar romanda bu problemi şu cümlelerle ifade eder: “İçine girerken Mirat, Tülin’in gözlerinin içine bakıyordu. Ama bu bakış tam olarak hangisine aitti? O anda bu sorunun cevabını hiçbiri bilmiyordu.” (Gülsoy, 2016: 124). Bu ifadeyle aslında yazar zihnin yansımalarının bireyi bir kaosa sürüklediğinin de altını çizmektedir. Belki cinsellik gibi konularda zihnin bu üç görünümü ortak paydada buluşmuştur fakat sıklıkla bir çatışma içerisindedir.

Mirat gördüğü rüyalarda bile *egonun* (Tuncay’ın) baskısını hisseder. Bu durum romanda zihinde yaşanan bir arbede sonrasında okura sunulmaktadır:

Mirat gözlerini açtı. Yatağındaydı. Yastığı terden sırlıklam olmuştu. Neydi bu? Kâbus muydu? Yoksa gerçekten Tuncay onu öldürmeye mi çalışmıştı? O bir hayalet, salt bir zihinsel durum değil miydi? Hayaller insanı öldürebilir miydi? (Gülsoy, 2016: 106).

Yukarıdaki alıntı aslında *ego* ve *idin* çatışmasının gerçek bir özeti. Zihinde yaşanan bu kavgalardan sonra *idin egoyu* sürekli olarak zorlaması durumu ile karşılaşılmaktadır.

Sonuç olarak Mirat olası kavgaların, çatışmaların olmaması adına bir denge unsuru oluşturmaktadır. Bu da onu *egonun* temsilcisi yapmaktadır.

4. Romandaki Esra Karakteri ve Süperegonun Yansımaları

Giriş bölümünde bahsedilen tanımlamalardan yola çıkarak zihinde kişiliği tamamlayan son unsur olan *süperegoyu* değerlendirmek gerekmektedir. *Süperego* kavramı ile birlikte toplum, ahlâk gibi kavramların ön plana çıktığı görülmektedir. Buradan yola çıkarak *süperegonun* kuralcı yapısı olduğunu söylemek yerinde bir tespit olacaktır. Dolayısıyla *id* ile de sürekli olarak çatışma içerisindedir.

Yalnızlar İçin Çok Özel Bir Hizmet romanında Mirat JANUS şirketine gider içindeki yalnızlıktan kurtulmak istediğini söylediğinde zihnine misafir alabileceğini öğrenir. Böylelikle Mirat’ın zihnine misafir olarak ilk Esra gelir. Roman boyunca Esra’nın hâl ve hareketlerine bakıldığında diğer iki karaktere göre daha keskin çizgilerinin olduğunu söylemek mümkündür.

Romanda en dikkat çekici örnek Mirat’ın gerçek dünyada tavrı almasında Esra ve Tuncay’ın sürekli kavga etmesidir. *İd* ve *süperegonun* bir arada bulunması ve sürekli olarak *egoyu* yönlendirmek istemesi söz konusudur. Romandaki ilk kavgaları da yine Tuncay’ın (*idin*) Esra’yı (*süperegoyu*) trafik kazasında öldürmesi üzerinden yaşanır:

Beni öldürdün. Buna hakkın yoktu. Bir bedenim vardı.

Çekil yolumdan, seninle tartışacak değilim.

Mirat bir adım atacak oldu ama Tuncay ani bir hareketle boynunu sıkmaya başladı.

“Yalnızlar İçin Çok Özel Bir Hizmet” Romanında Bilincin Üç Katmanı: İD-EGO-SÜPEREGO

Bunun bedelini ödeyeceksin. Kendini üstün görmenin hesabını vereceksin.

Mirat'ın kalbi heyecanla atıyor ama boynunu sıkın eller gitgide daha da boğucu hale geliyordu.

Tuncay bırak! Bırak onu, bırak! (Gülsoy, 2016: 106).

Yukarıda geçen “Kendini üstün gördün” ifadesi aslında *id* ile *süperego*nun yaşadığı çatışmanın bir örneğidir.

Esra romanda Mirat ve Tuncay'ın arasında bir denge unsuru oluşturmaya çalışır. Esra yani *süperego* bazen *idi* yani Tuncay'ı susturmakta oldukça zorlanır. Bu da aslında oldukça doğal bir durumdur. Gündelik hayatta bireyler de toplum içerisinde bazı anlarda *idin* kontrolü altına girebilmekte veya dengeyi bulmakta zorlanmaktadır.

Değerlendirme ve Sonuç

Yalnızlar İçin Çok Özel Bir Hizmet romanı Murat Gülsoy'un 2016 yılında çıkardığı bir romandır. Roman postmodernist unsurlarla kaleme alınmıştır. Romanın bir bedende bedenen ölmüş iki zihinle birlikte toplam üç zihnin yer alması romanın en dikkat çekici unsurudur. Bu doğrultuda da gerçeklikten uzaklaşın ve postmodernist gerçeklik yaratan unsurudur demek mümkündür.

Romanda Mirat, Esra ve Tuncay'dan oluşan üç temel karakter çıkar. Romanda farklı mekânlar işlenmekle birlikte en temel mekân olarak Mirat'ın zihni okurun karşısına çıkmaktadır. Zihnine Esra ve Tuncay'ı davet etmesiyle birlikte asıl kurgu başlamaktadır.

Bu çalışmada zihnin katmanları üzerinden (*id-ego-süperego*) farklı kişilik yapıları özetlenmiştir. Bir zihinde birbirinden bambaşka karakterlere sahip üç kişinin yaşadığı roman bu bağlamda okura tipik bir *id-ego-süperego* örneği sunmaktadır. Romanda Mirat *egoyu*, Tuncay *idi*, Esra ise *süperegoyu* yansıtmaktadır. Bunu karakterlerin olaylara bakış açılarından çıkarmak mümkündür.

Romanda karakterler arasında yaşanan çatışmalar çok nettir. Bu netlik de karakterlerin romanda farklı görevleri dile getirmek için var olduğunun ispatıdır. Fakat roman sonunda ana karakter Mirat bu çatışmalardan kendine yabancılaşmış hâle gelir.

Kaynakça

Akçakaya, Ü. (2020). “Ruhsal Aygıt Parçaları: İd, Ego, Süperego”.
https://www.tavsiyeediyorum.com/makale_21369.htm

Budak, Selçuk, (2000), *Psikoloji Sözlüğü*, Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

Ceviz, A. (2005). *Felsefe Sözlüğü*, Ankara: Paradigma Yay.

Cüceloğlu, D. (1996). *İnsan ve Davranışı*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

- Freud, S. (1981). *Cinsiyet ve Psikanaliz* (çev. Selahattin Hilav). İstanbul: Varlık Yay.
- Freud, S. (1999). *Psikanalize Giriş Dersleri* (çev. Selçuk Budak). Ankara: Öteki Yay.
- Freud, s. (2013). *Psikanaliz Üzerine* (çev. Avni Öneş). İstanbul: Say Yayınları.
- Freud, S. (2019). *Bilinç Dışı*. çev. Elif Çaliner. İstanbul: Olimpos Yayınları.
- Geçtan, E. (2019). "Freud'un Gelişim Dönemleri: İcğüdüler, İd, Ego ve Süperego". <https://www.cafrande.org/psikanaliz-freud%e2%80%99un-gelisim-donemleri-icguduler-ego-ve-superego/>
- Gülsoy, M. (2016). *Yalnızlar İçin Çok Özel Bir Hizmet*, İstanbul: Can Yayınları.
- Nurdan, G.T. (2020). "Postmodern Türk Romanında Grotesk". Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Oktuğ, Z. (2007). "Freud'un Kişilik Birimleri (İd-Ego-Süperego) ile Reklam İletisinin İzleyici Üstünde Yarattığı Etkiler Arasındaki Bağlantı: "Magnum, Kalbim Benecol ve Lösev Reklamları Üzerine Bir Araştırma"". Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Soylu, A. (2019). "Attilâ İlhan'ın Eserlerinde Otobiyografik Yansımalar ve Benlik Temsilleri". Yüksek Lisans Tezi. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.

